

Elektrische huishoudelijke apparaten: evolutie en producenten in België

Situering

Een huishoudelijk apparaat kunnen we omschrijven als 'toestellen die door brandstof of elektriciteit worden aangedreven en die in het huishouden worden gebruikt voor het vergemakkelijken van taken zoals het bereiden van een maaltijd, het opslaan van voeding, schoonmaken en verzorging' (bron: AAT).

Hoewel elektriciteit in huishoudens in de Verenigde Staten in voege kwam rond 1900 (met een doorbraak in de jaren 1920) gebeurde dat in Europa pas na WOI. Slechts weinig woningen waren al aangesloten op het net en gezinnen vervulden de huishoudelijke taken nog met de hand. Voor WOII waren elektrische huishoudelijke apparaten in België nog een luxeproduct. Er zijn verschillen te bemerken tussen de toestellen die plattelandsgezinnen aankochten of mensen uit de stad. Ook zijn de toestellen onderhevig aan modetrends en gebruiken in de maatschappij, denk maar aan de oranje jaren '70 of de gezondheidsgolf in de jaren '80.

België kende een grote eigen productie aan huishoudelijke apparaten. De voornaamste producenten waren Nova, Kalorik en ACEC. Zij produceerden een heel assortiment aan toestellen, gaande van strijkijzers, wafelijzers tot massagetoestellen en wasmachines. Daarnaast produceerde men ook toestellen voor andere merken of andersom: werden toestellen van andere producenten onder hun merknaam verkocht.

Sanne Van Bellingen, nu kennismedewerker bij ETWIE voerde voor Design Museum Gent, samen met Huis van Alijn en Industriemuseum, van oktober 2017 tot oktober 2018 een waarderingsproject uit rond de Gentse collectie huishoudelijke apparaten. Hieruit kwam naar voor dat de geschiedenis van de huishoudelijke apparaten in België grotendeels nog onontgonnen terrein is. De geschiedenis van de Belgische producenten en de vormelijke evoluties van de toestellen zijn onderbelicht in de literatuur. In Nederland verschenen er verschillende onderzoeken en publicaties die handelen over de geschiedenis, vormgeving en evolutie van huishoudelijke toestellen en bijbehorende technieken.

We zijn op zoek naar iemand...

...die onderzoek voert naar de geschiedenis en evolutie van huishoudelijke apparaten in België en/of een onderzoek naar de Belgische producenten opzet. Je bent geïnteresseerd in materiële cultuur en nieuwsgierig naar de geschiedenis van onze leefomgeving. Je kan het onderzoek afbakenen naargelang je interesse in de geschiedenis van vormgeving, sociaaleconomische aspecten, de technische evolutie of een bepaalde tijdsperiode (begin 20ste eeuw, evolutie na WOII). Het waarderingsrapport kan dienen als startpunt voor je onderzoek. De Gentse musea beschikken over de grootste Belgische collectie elektrische huishoudelijke toestellen en kan als referentiecollectie en onderzoeksmateriaal beschouwd worden. Daarnaast zijn er ook tal van bronnen (literatuur, tijdschriften, websites, interviews) die uitgepluisd kunnen worden.

Ben je...

- Student geschiedenis?
- Student kunstwetenschappen?
- Student erfgoedstudies?

Neem dan snel contact op met ETWIE (sanne@etwie.be) voor meer informatie!

Niet exhaustieve leeslijst:

Archiefbronnen:

- Archief Nova, Stadsarchief Tongeren

Literatuur:

- Sanne Van Bellingen, *Eindrapport Pilotproject Waardenen. Waardenen over de grenzen van musea heen. Huishoudelijke apparaten en modelfragmenten in de Gentse stedelijke collecties van Design Museum Gent, Industriemuseum, Huis van Alijn en STAM*, Gent, 2018.
- Pauline Webb, Suggitt Mark, *Gadgets and necessities: an encyclopedia of household innovations*, Santa Barbara, 2000.
- Jan Raymaekers, *Aan de kook, een halve eeuw keukengeschiedenis*, Brussel 2016.
- Ad Maas, Tiemen Cocquyt, "De eeuw van de elektrotechniek" in: *TICC (Tijdschrift voor Industriële Cultuur)* 122, 2013, p. 2-23.
- *110 jaar Miele - weerspiegeld in de tijd*, Gütersloh, 2009.
- Breton, Tristan Gaston; Defever-Kapferer, Patricia, *La magie Moulinex: la conquête des femmes*, Parijs, 1999.
- Ruth Schwartz-Cowan, *More work for mother: the ironies of household technology from the open hearth tot the microwave*, Lexington, 1983.
- E. Townsend Artman, *Toasters 1909-1960 : a look at the ingenuity and design of toaster makers*, Atglen 1996.
- Bernd Polster, *Braun: fifty years of design and innovation*, Stuttgart, 2009.
- Bob Gordon, *Early electrical appliances*, Aylesbury, 1984.
- Ingeborg Kelling, *Alles Elektrisch. 100 Jahre AEG Hausgeräte*, Nürnberg.
- den Besten, G. J.; den Besten-den Burger, L. S. J., *Strijk, streek, gestreken*, Zutphen, 1983.
- Brian Jewell, *Smoothing irons: a history and collector's guide*, Turnbridge Wells, 1977.
- Anne H. Mulder, *In Holland staat een huis, Zeven eeuwen Nederlandsche levenskunst : een geschiedenis van het dagelijksch leven*, Amsterdam 1946.
- John Vince, *Laundrywork*, 1996.
- David Johan, *Wassen en strijken*, Grimbergen, 1988.
- Henk Povée, *De eeuw van Blokker: 100 jaar huishoudbranche in Nederland*, Bussum 1996.
- Christina Hardyment, *From mangle to microwave: the mechanization of household work*, Cambridge 1988.
- Jean Bernard Hebey, *Esthétique Domestique. Les arts ménagers 1920-1970*, Milaan 2002.
- Nele Desimpelaere, "De koelkasten en wasmachines van Philips" in: *TIC (Tijdschrift voor Industriële Cultuur)*, 25(2008), 103, pp. 40-47.
- Dirk van Delft, Ad Maas, *Philips research, 100 jaar uitvindingen die ertoe doen*, Zwolle, 2013.
- Willem Scheire, "Geschiedenis van het evidente: het verhaal van de koelkast" in: *Volkskunde* 113(2), 2012, p. 129-151.
- Els De Vos, *Hoe zouden we graag wonen? : woonvertogen in Vlaanderen tijdens de jaren zestig en zeventig*, Leuven, 2012.
- Ruth Oldenziel, Carolien Bouw, *Schoon genoeg: huisvrouwen en huishoudtechnologie in Nederland 1898-1998*, Nijmegen, 1998.
- Adrien Brysse, *Philips in België*, s.l., s.d.
- Peter van Dam, *Ir. Louis C. Kalff 1897-1976, Het artistieke geweten van Philips*, Eindhoven 2006.
- Penny Sparke, *Electrical appliances*, Londen, 1987.

- Timo De Rijk, *Het elektrische huis: vormgeving en acceptatie van elektrische huishoudelijke apparaten in Nederland*, Rotterdam 1998
- Johan W. Schot, *Techniek in Nederland in de twintigste eeuw. 4: Huishouden, medische techniek*, Zutphen, 2001.
- P. Van Overbeke, *Kachels, geisers en fornuizen: keuzeprocessen en energieverbruik in Nederlandse huishoudens 1920-1975*, Eindhoven 2001.
- William F. George, *Antique electric waffle irons 1900-1960 : a history of the appliance industry in 20th century America*, Trafford 2003.
- Marie Ange Vanwezer, *De evolutie van de Belgische industrie van de elektrische huishoudapparaten (licentiaatsverhandeling RUG)*, Gent, 1974.
- Willem Scheire, *IJSKOUD! Koelkasten, massaconsumptie en materiële cultuur in België tussen 1945 en 1975 (doctoraatsverhandeling VUB)*, Brussel 2018.
- Kristien Van Hecke, "Den Acec van Ruisbroek. Geschiedenis" in *Tijdschrift van de werkgroep voor streek- en volkskunde van Sint-Pieters-Leeuw* (jaargang 36n nr. 3-4), Sint-Pieters-Leeuw 2017.
- *Fabrieksburen, Industrie in de Zennevallei*, Dilbeek 2017.
- Raymond Loewy, *un pionnier du design américain*, Parijs 1990.
- S. Bayley, *In good shape; style in industrial products, 1900 to 1960*, Londen 1979.
- David Hanks, Anne Hoy, *American streamlined design : the world of tomorrow*, Parijs 2005.
- Lars Dybdahl, *De industriële ikoner: Design Danmark*, Kopenhagen 2004.
- G. Breuer, K. Plüm, *Design-Sammlung. Stiftung Schriefers; Produktgestaltung im 20 Jahrhundert*, Keulen 1997.
- Patrick Cook, Gad Sassower, Catherine Slessor, *Bakeliet: een geïllustreerde gids voor verzamelobjecten van bakeliet*, Alphen a/d Rijn 1992.

Documentatie, tijdschriften en brochures:

- Studio Alijn, Huis van Alijn, Gent

→ Brochures

- Bibliotheek, Industriemuseum, Gent

→ Tijdschriftenreeksen:

- Elma post : tijdschrift voor het elektrovak
- Elektro-verkoop: onafhankelijk tijdschrift voor de elektriciteit.
- Arts ménagers: revue officielle du salon des arts ménagers.
- Electricom: orgaan der Maatschappij voor groothandel in elektrisch materiaal NV.
- Libelle
- Vrouw en huis

→ Brochures

- MOT, Grimbergen

→ Handelscatalogi